

Na osnovu člana 254. a. Zakona o preduzećima ("Službeni glasnik RS", broj 24/98, 62/02, 38/03 i 97/04) i člana 100. Zakona o hartijama od vrijednosti – prečišćen tekst ("Službeni glasnik RS", broj 4/02), Komisija za hartije od vrijednosti Republike Srpske, donosi:

STANDARDE UPRAVLJANJA AKCIONARSKIM DRUŠTVIMA

Uvod

Standardima upravljanja akcionarskim društvima (u daljem tekstu: Standardi) detaljnije se utvrđuju mehanizmi funkcionisanja i zaštite interesa u međusobnim odnosima različitih nosilaca interesa u akcionarskom društvu.

Nosioci interesa u akcionarskom društvu su postojeći i potencijalni akcionari, kreditori, povjerioci, zaposleni, uprava, nadzorni odbor i država.

Poštovanjem standarda upravljanja akcionarskim društvima poboljšava se konkurentna sposobnost društva, ostvaruju se povoljniji uslovi za investicionu aktivnost, te omogućava efikasnije funkcionisanje finansijskih tržišta.

Standardi upravljanja akcionarskim društvima utvrđeni su na bazi slijedećih principa korporativnog upravljanja usvojenih od strane Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD-a):

1. Osiguravanje osnova za efikasnu primjenu principa upravljanja akcionarskim društvima
2. Prava akcionara i ključne vlasničke funkcije
3. Ravnopravan tretman akcionara
4. Uloga zainteresovanih strana – nosilaca interesa u upravljanju akcionarskim društvima
5. Objavljivanje i javnost informacija
6. Uloga i odgovornosti odbora.

Standardi sadrže preporuke i sugestije, kao i odredbe koje su obavezujuće, jer proizilaze i pozitivnih propisa za određenu oblast.

Preporuke i sugestije u tekstu Standarda navedene su uz upotrebu riječi **"treba"** i **"može"**. Akcionarska društva nisu obavezna da ih primjenjuju ali su u tom slučaju obavezna da objave obrazloženje zbog čega to ne čine. Ovo omogućava akcionarskim društvima da prilagode svoje Standarde specifičnostima industrije kojoj pripadaju. Ostali dijelovi Standarda sadrže odredbe koje su akcionarska društva obavezna da primjenjuju u skladu sa pozitivnim propisima.

I PRAVA AKCIONARA

1. Akcionari imaju pravo na upravljanje akcionarskim društvom učešćem i glasanjem na skupštini akcionara, pravo na pravovremeno i redovno dobijanje relevantnih informacija o akcionarskom društvu, pravo na dio dobiti akcionarskog društva, pravo na prenos akcija, pravo na sigurnu i brzu registraciju vlasništva u akcionarskom društvu, pravo da biraju i smjenjuju članove odbora, te pravo na dio likvidacione mase.
2. Društvo treba da ohrabri i podrži svoje akcionare da aktivno i odgovorno koriste svoja prava.

Standard 1 – Pravo na upravljanje akcionarskim društvom

- 1.1. Akcionari, vlasnici običnih (redovnih) akcija imaju pravo da učestvuju u upravljanju preduzećem srazmjerno učešću u osnovnom kapitalu.
- 1.2. Akcionari ostvaruju pravo na upravljanje akcionarskim društvom učešćem u radu skupštine akcionara, a na osnovu izvještaja o akcionarima društva, evidentiranim u Registru hartija od vrijednosti na dan donošenja odluke o sazivanju skupštine.
- 1.3. Svaki akcionar ima pravo da učestvuje u radu skupštine akcionara, da daje svoje mišljenje i predloži rješenja po svakoj tački dnevnog reda, te da postavlja pitanja članovima uprave i drugim učesnicima u radu skupštine, u vezi sa dnevnim redom.
- 1.4. Akcionarska društva treba da poštuju princip "jedna akcija – jedan glas", te u skladu s tim da prilagode nominalnu vrijednost akcija koje su emitovali.
- 1.5. Uprava akcionarskog društva je obavezna da najmanje jednom godišnje sazove skupštinu akcionara (redovna skupština).
- 1.6. Uprava treba da zakaže skupštinu akcionara svaki put kada smatra da je to u najboljem interesu društva ili na zahtjev akcionara koji imaju ili predstavljaju najmanje 10% ili statutom određen manji dio osnovnog kapitala.
- 1.7. Redovnu godišnju skupštinu treba održati najkasnije u roku od tri mjeseca od dana podnošenja finansijskih izvještaja upravnom odboru.
- 1.8. Skupština akcionarskog društva: donosi statut, donosi poslovnik o radu, utvrđuje poslovnu politiku, usvaja godišnji obračun i izvještaj o poslovanju (te konsolidovani izvještaj – ukoliko je društvo obveznik pripreme ovih izvještaja), odlučuje o: raspodjeli godišnjeg dobiti i pokriću gubitka, povećanju i smanjenju osnovnog kapitala društva, statusnim promjenama, promjeni oblika i prestanku preduzeća, osnivanju novih preduzeća, izboru i opozivu članova upravnog i nadzornog odbora, revizora i likvidatora, te naknadama za njihov rad, promjeni prava vezanih za pojedine klase i vrste akcija, ostvarivanju zahtjeva akcionarskog društva prema članovima uprave, nadzornog odbora ili akcionarima u vezi sa naknadom štete nastale pri osnivanju društva ili vođenju poslova, te zastupanju društva u sudskim postupcima protiv članova uprave.

Skupština akcionara treba da odlučuje i o prodaji ili ulaganju više od 10% imovine društva.
- 1.9. Sazivanje skupštine objavljuje se najkasnije 21 dan prije održavanja.

- 1.10. Oglas o sazivanju skupštine treba da se objavi u dnevnim novinama dostupnim na cijeloj teritoriji Republike Srpske u tiražu većem od 5.000 primjeraka, sjedištu akcionarskog društva i eventualnim organizacionim cjelinama van sjedišta društva, zajedno sa dnevnim redom.
- 1.11. Sazivanje skupštine ne treba objavljivati više od 45 dana prije dana održavanja.
- 1.12. Društva treba da preduzmu sve raspoložive mjere i aktivnosti da obavijeste akcionare o mjestu i vremenu održavanja, dnevnom redu skupštine akcionara, te da im obezbijede jednaku mogućnost za efikasno učešće u radu skupštine.
- 1.13. Akcionare koji imaju najmanje desetinu glasačkih prava, treba pozivati na skupštinu akcionara posebnim pozivom.
- 1.14. Institucionalni investitori treba da održavaju skupštine akcionara u sjedištu ili u mjestu prebivališta najvećeg broja akcionara.
- 1.15. Za svaku tačku dnevnog reda o kojoj skupština odlučuje, uprava prilaže prijedlog odluke.
- 1.16. Prijedlog tačke dnevnog reda treba da sadrži i naznaku pravnog osnova za donošenje odluke i naznaku propisane većine za donošenje predložene odluke.
- 1.17. Prijedlozi odluka i drugi materijali o kojima će akcionari glasati trebaju biti besplatno raspoloživi, na samoj skupštini, svim akcionarima, bez obzira na broj glasova koji imaju.
- 1.18. Ako skupština odlučuje o izmjeni statuta, u objavljenom dnevnom redu naznačuje se mjesto gdje se nalazi tekst statuta koji se mijenja.
- 1.19. Uprava društva je obavezna da u roku od 8 dana od dana objavljivanja saziva skupštine, o sazivanju skupštine obavijesti lica koja zastupaju akcionare (punomoćnike ili udruženje akcionara), koji su na posljednjoj sjednici skupštine ostvarivali glasačka prava za akcionare, kao i akcionare koji su to unaprijed zatražili.
- 1.20. Akcionar koji ima ili predstavlja najmanje desetinu osnovnog kapitala ili statutom određen manji dio, u roku od 8 dana od dana sazivanja skupštine može od upravnog odbora pismeno zahtijevati da uvrsti određeno pitanje u dnevni red skupštine, uz navođenje razloga.
- 1.21. O prihvatanju ili odbijanju prijedloga akcionara za dopunu i prijedlog po već kandidovanoj tački dnevnog reda, uprava društva treba da pismeno obavijesti predlagače.
- 1.22. Većinom glasova prisutnih na samoj sjednici skupštine akcionara može se dopunjavati dnevni red, osim po pitanjima koja zahtijevaju donošenje odluka.
- 1.23. Akcionar ne može glasati u skupštini kad se odlučuje: o oslobađanju od obaveza i odgovornosti tog akcionara; o priznavanju pogodnosti akcionara na račun akcionarskog društva; o utvrđivanju zahtjeva koje društvo ima u odnosu na tog akcionara; o pokretanju ili odustajanju od spora protiv tog akcionara i u drugim slučajevima kad taj akcionar ima interes protivan interesu društva (klauzula konfliktnosti interesa).
- 1.24. O radu skupštine vodi se zapisnik koji obavezno sadrži: mjesto i dan održavanja skupštine, konstataciju na koji način i kada je skupština sazvana, predloženi i usvojeni dnevni red, ime i prezime zapisničara, imena i prezimena članova verifikacione komisije, spisak prisutnih akcionara na skupštini sa brojem akcija / glasova kojim raspolažu, kratak sadržaj diskusije, rezultate glasanja po pojedinačnim tačkama dnevnog reda ("za", "protiv" i "uzdržan"), konstataciju predsjednika o donošenju odluke i izdvojena mišljenja pojedinih akcionara.
- 1.25. Zapisnik potpisuju predsjednik skupštine i zapisničar, najkasnije u roku od 7 dana od dana održavanja skupštine.
- 1.26. Akcionari i druga lica koja imaju pravni interes imaju pravo uvida u zapisnik, na način utvrđen poslovníkom o radu skupštine.
- 1.27. Akcionar pravo glasa ostvaruje lično ili posredstvom punomoćnika. Lično glasanje podrazumijeva učestvovanje u radu skupštine ili glasanje pismenim putem.

- 1.28. U slučaju da akcionar želi da glasa pismenim putem, uprava akcionarskog društva je obavezna da to akcionaru, na odgovarajući način, omogući (prihvatanjem dostave pismena poštom i elektronskog glasanja u odsustvu).
- 1.29. Akcionar može dati punomoć za zastupanje.
- 1.30. Punomoć se može dati poslovno sposobnom punoljetnom fizičkom licu i pravnom licu
- 1.31. Punomoć se daje u pisanoj formi, a može biti ovjerena kod nadležnog organa ili ovlaštenog lica u društvu.
- 1.32. Primjerak punomoći obavezno se dostavlja društvu.
- 1.33. Punomoć se može izdati za jednu ili više skupština, na određeno vrijeme ili do opoziva.
- 1.34. Punomoć za zastupanje na skupštini akcionara treba da sadrži naročito slijedeće podatke: podatke o vlastodavcu i punomoćniku (puno ime i prezime, JMBG i adresa stanovanja), podatke o broju, vrsti i klasi akcija za koje se daje punomoć, granice ovlaštenja, vrijeme trajanja punomoći. Punomoć može da sadrži i uputstvo za glasanje.
- 1.35. Udruženje akcionara može zastupati akcionara na skupštini na osnovu pisanog ugovora kojim mu je akcionar prenio ostvarenje svih ili određenih glasačkih prava po svojim akcijama ili na osnovu propisane ovjerene pisane punomoći.
- 1.36. Lica koja zastupaju akcionare saopštavaju akcionarima svoje prijedloge za ostvarivanje glasačkog prava po pojedinim tačkama dnevnog reda. Ako akcionari licu koje ih zastupa ne daju uputstva za ostvarivanje glasačkog prava, to lice će glasačko pravo ostvarivati vodeći računa o interesu akcionara.
- 1.37. U slučaju da se pravo glasa ostvaruje posredstvom punomoćnika, punomoćnik ne može biti direktor, član upravnog niti nadzornog odbora ili odbora direktora, s tim da u slučaju glasanja pismenim putem, akcionar ovlašćuje predsjednika skupštine da na skupštini u njegovo ime pročita stav akcionara po svakoj tački dnevnog reda.
- 1.38. Društvo treba da osigura mogućnost provjere da li je punomoćnik, po pojedinim tačkama dnevnog reda, glasao u skladu sa sadržajem punomoći kojom je akcionar ovlastio punomoćnika da glasa.

Standard 2 – Pravo na pravovremeno i redovno dobijanje relevantnih informacija o akcionarskom društvu

- 2.1. Akcionari trebaju biti informisani o pravilima i procedurama glasanja na sjednicama skupštine akcionara. Poštovanje ovog principa društvo treba da obezbijedi na način da je svakom akcionaru besplatno dostupan statut i poslovnik o radu skupštine ili na njegov zahtjev uručen ili dostavljen.
- 2.2. Akcionarima treba biti obezbijeđena dovoljna informisanost o svakoj tački dnevnog reda o kojoj treba da glasaju. U smislu ove preporuke, dovoljna informisanost podrazumijeva: tačnost, potpunost, pravovremenost i jednostavnu dostupnost informacija na osnovu kojih akcionari treba da utvrde svoj stav.
- 2.3. U slučaju postojanja akcija bez glasačkih prava ili sa ograničenim glasačkim pravima, informacije o ovome trebaju biti javno objavljene od strane akcionarskog društva.
- 2.4. Akcionari treba da imaju mogućnost da prethodno razmatraju sve prijedloge odluka o preduzimanju vanrednih poslova koji bi značajno promijenili stanje imovine ili obaveza akcionarskog društva. U tom smislu, posebno se objavljuju informacije o prodaji imovine društva, statusnim promjenama, planiranim dokapitalizacijama i smanjenjima osnovnog kapitala, promjenama proizvodnog asortimana, te promjenama u upravljačkoj strukturi.
- 2.5. Prije održavanja redovne skupštine akcionara, akcionarima treba biti dostupan finansijski izvještaj društva, sa mišljenjem revizora.
- 2.6. Društvo treba da obezbijedi ažurno objavljivanje svih informacija o sukobu interesa za sva lica koja su predložena za imenovanje u upravu ili u nadzorni odbor društva ili su učesnici transakcija sa društvom, a naročito ukoliko je taj sukob interesa u vezi sa odlukama o kojima akcionari treba da glasaju.
- 2.7. Podaci o vlasničkoj strukturi društva trebaju biti javni i svakodnevno dostupni akcionarima i potencijalnim investitorima.

2.8. Nakon održane skupštine akcionara upravni odbor treba da, što je moguće prije, objavi donesene odluke na skupštini, na načine utvrđene statutom.

Standard 3 – Pravo na dio dobiti akcionarskog društva

- 3.1. Akcionar ima pravo na udio u neraspoređenoj dobiti koju skupština odredi za raspodjelu, u akcijama ili u novcu srazmjerno nominalnoj vrijednosti akcija.
- 3.2. Odluka skupštine akcionara o raspodjeli neraspoređene dobiti za dividende obavezno sadrži: naznaku o tome koji akcionari imaju pravo na dividendu (datum presjeka), način isplate dividende, iznos dividende u odnosu na nominalnu vrijednost akcija i rok isplate dividende (ako se isplata vrši u novcu).
- 3.3. Kada donese odluku o isplati dividende u novcu, skupština akcionara treba da uspostavi i objavi jasne procedure i rokove za efektivno plaćanje akcionarima. Rok bi trebao biti razumno kratak - ne duži od 30 dana, a procedura jednaka za sve.

Standard 4 – Pravo na prenos akcija

- 4.1. Transakcije na tržištu kapitala trebaju biti obavljene na pravičan i javan način, kako bi prava svih akcionara bila zaštićena.
- 4.2. Pravo raspolaganja akcijama kojima se organizovano trguje na berzi, ne može se ograničavati, osim u slučajevima utvrđenim zakonom.

Standard 5 – Pravo na sigurnu i brzu registraciju vlasništva

- 5.1. Svakom akcionaru mora biti osigurano pravo na sigurnu i brzu registraciju vlasništva u akcionarskom društvu u roku od tri dana od dana nastale promjene u vlasništvu.
- 5.2. Društvo je obavezno da preduzme sve potrebne radnje u licu brze i sigurne registracije vlasništva po osnovu emisije hartija od vrijednosti.

Standard 6 – Pravo akcionara da biraju i da budu birani u upravni odbor

- 6.1. Svaki akcionar ima pravo da bude biran u upravni odbor i da bira članove upravnog odbora.
- 6.2. Lica koja su osuđena za krivična djela protiv privrede i službene djelatnosti za koja su nastupile pravne posljedice osude, ne mogu biti članovi uprave niti nadzornog odbora, dok te posljedice traju.
- 6.3. Proces imenovanja odbora mora biti formalan i javan.
- 6.4. Statutom društva treba omogućiti da akcionari, koji imaju manjinski udio u društvu, mogu imati člana upravnog odbora.

Standard 7 – Pravo na dio likvidacione mase

- 7.1. U postupku likvidacije društva, akcionari imaju pravo na dio likvidacione mase utvrđen u postupku likvidacije društva, srazmjerno učešću u osnovnom kapitalu društva.

II RAVNOPRAVAN TRETMAN AKCIONARA

Standard 8 - Ravnopravan tretman akcionara

- 8.1. Društva treba da osiguraju ravnopravan tretman svih akcionara.
- 8.2. Akcionari s akcijama iste vrste i klase, jednake nominalne vrijednosti ravnopravni su.
- 8.3. Promjene u glasačkim pravima predmet su glasanja na skupštini akcionara.
- 8.4. U slučaju novih emisija akcija postojeći akcionari treba da imaju pravo preče kupovine.
- 8.5. Investitori trebaju biti unaprijed upoznati o svim pravima, prije nego što kupe akcije iz nove emisije, u skladu sa prospektom koji društvo obavezno priprema.
- 8.6. Trgovanje akcijama na osnovu internih informacija i aktivnosti s ciljem zloupotrebljavanja položaja u društvu je zabranjeno.

- 8.7. Akcionarima trebaju biti istovremeno predočeni svi efekti proizašli iz poslovnih transakcija ili pitanja koja su od uticaja na rad i poslovanje društva.
- 8.8. Zamjena akcija prilikom obavljanja statusnih promjena mora biti obavljena na način da ne ugrožava prava akcionara, niti ta prava mogu biti definisana van utvrđenog zamjenskog odnosa akcija pravnog (pravnih) prethodnika i pravnog (pravnih) sljedbenika.

III ULOGA ZAINTERESOVANIH STRANA – NOSILACA INTERESA U UPRAVLJANJU AKCIONARSKIM DRUŠTVIMA

Standard 9 - Uloga zainteresovanih strana u upravljanju akcionarskim društvima

- 9.1. Društva treba da obezbijede poštovanje i korištenje zakonskih prava svih zainteresovanih strana za rad društva.
- 9.2. Društva treba da obezbijede aktivnu saradnju sa svim zainteresovanim stranama u cilju stvaranja blagostanja, radnih mjesta i održavanja finansijske stabilnosti društva.
- 9.3. Društvo ima pravo na naknadu štete ukoliko zainteresovane strane po bilo kom osnovu nanesu štetu funkcionisanju društva.
- 9.4. Akcionarska društva, osim finansijskih organizacija, ne mogu učestvovati u pravnim poslovima čiji je predmet davanje avansa, kredita ili zajma, odnosno obezbjeđenje avansa, kredita ili zajma od strane akcionarskog društva radi sticanja akcija društva.
- 9.5. U odnosima sa drugim zainteresovanim stranama za rad akcionarskog društva, društvo treba da izvršava svoje obaveze precizno i na razuman način, što će obezbijediti dugoročni prosperitet društva i njegovih akcionara.
- 9.6. Kada se donose odluke po određenim pitanjima društvo treba da uzme u obzir sve interese zainteresovanih strana, naročito zaposlenih.

IV OBJAVLJIVANJE I JAVNOST INFORMACIJA

Standard 10 – Objavljivanje i javnost informacija

- 10.1. Društvo treba da obezbijedi pravovremeno objavljivanje i javnost informacija o svim materijalnim pitanjima u vezi sa društvom, uključujući finansijsku situaciju, poslovanje, vlasništvo i upravljanje društvom.
- 10.2. Javno objavljivanje finansijskih izvještaja i drugih informacija o društvu treba da omoguće procjenu vrijednosti emitenta sa stanovišta pravnog statusa, finansijske pozicije, poslovnih mogućnosti i prava u vezi sa hartijama od vrijednosti. Izvještaji moraju sadržavati razumljive komentare i analizu poslovanja od strane uprave društva.
- 10.3. Informacija o materijalnim pitanjima je ona informacija čije posjedovanje može uticati na donošenje ekonomske odluke od strane njenog korisnika.
- 10.4. Društvo takođe, treba da osigura objavljivanje informacija o nematerijalnim pitanjima, kao što su: razvojni planovi i njihov uticaj na ekonomski i socijalni položaj zaposlenih, kretanje i promjene zarada, zaštita i bezbjednost na radu i mjere za poboljšanje uslova rada, ciljevi društva, većinski vlasnici, članovi uprave i nadzornog odbora i njihova primanja, razlozi za eventualnu ostavku ili raskid ugovora, informacije o: revizoru, raspodjeli dobiti, statusnim promjenama, promjenama oblika preduzeća i osnivanju preduzeća, politiku upravljanja društvom, transakcije povezanih strana, predvidivim materijalnim faktorima rizika i mehanizmima za upravljanje rizikom (ukoliko nisu u domenu poslovne tajne), materijalnim pitanjima vezanim za zaposlene i druge zainteresovane za rad društva, strukturi i politici upravljanja, te pravima koja su upravi data da akcije društva kupuju po povoljnijim cijenama od tržišnih (kao varijabilne komponente plaćanja za njihov rad), objavljenoj ponudi za preuzimanje, promjenama u portfelju akcija preduzeća pojedinačnih članova upravnog i nadzornog odbora.
- 10.5. Informacije finansijskog karaktera moraju se objaviti na osnovu izvještaja ovlaštenog revizora, najkasnije u roku od 15 dana od dana njihovog usvajanja na skupštini akcionara.

- 10.6. U slučaju da se u javnosti pojave različite glasine u vezi sa poslovanjem društva, društvo je obavezno da izda obavještenje u javnosti kojim bi potvrdilo ili negiralo te glasine.
- 10.7. Potrebno je jasno definisati nadležnosti različitih organa društva u smislu prikupljanja, analize, pripreme i objavljivanja relevantnih informacija.
- 10.8. Sve informacije o značajnim događajima, većim transakcijama i relevantne materijalne informacije u smislu poslovanja društva trebale bi se u potpunosti objaviti na blagovremen način, tako da su dostupne svim akcionarima.
- 10.9. Predmet posebno detaljnog objavljivanja treba da budu transakcije sa povezanim licima, a naročito sa povezanim pravnim licima u formi konsolidovanih finansijskih izvještaja, pripremljenih u skladu sa računovodstvenim standardima.
- 10.10. Predmet objavljivanja su i promjene u strukturi vlasništva, naročito u slučajevima kada sticalac prelazi preko 10, 25, 50 i 75 %.
- 10.11. Predmet objavljivanja je i spisak preduzeća u kojima društvo posjeduje vlasničko učešće preko 10%, uz objavu naziva i sjedišta preduzeća, te procenta učešća.
- 10.12. Akcionari moraju biti upoznati sa detaljima transakcija u koje ulaze članovi uprave i nadzornog odbora direktno ili indirektno sa društvom ili njegovom organizacionom cjelinom.
- 10.13. Različita povezivanja i aranžmani koji omogućavaju pojedinim akcionarima stepen kontrole koji nije srazmjeran njihovom akcijskom kapitalu trebaju da budu objavljeni.
- 10.14. Informacije koje se objavljuju u slučajevima javne ponude akcija društva moraju biti takve da omogućavaju investitorima da ostvare fer procjenu pravnog statusa, finansijskog položaja, poslovne mogućnosti i cijena akcija.
- 10.15. Društvo i zaposleni u društvu obavezni su da pripreme i poštuju procedure kojima se od konkurencije štite informacije značajne za očuvanje tržišne pozicije.
- 10.16. Informacije se trebaju pripremati i objavljivati u skladu sa računovodstvenim standardima i standardima objavljivanja finansijskih i drugih informacija.
- 10.17. Načini objavljivanja informacija trebali bi obezbijediti korisnicima pošten, pravovremen i povoljan (jeftin) pristup relevantnim informacijama.
- 10.18. Društvo treba da koristi medije (dnevne novine, elektronske medije, WEB stranicu) za objavljivanje navedenih informacija, koji omogućavaju da se osiguraju jednaki uslovi za investitore koji trguju hartijama od vrijednosti. O izboru pojedinačnog medija mora postojati odluka, koja je navedena u opštim aktima društva.
- 10.19. Društvo ne treba da daje informacije trećim stranama koje sadrže bilo kakve informacije iz saopštenja za javnost prije nego što budu javno objavljene, osim licima ovlaštenim od strane Vlade, licima koja obavljaju funkciju savjetnika društva, uz naglasak da ni oni ne mogu da naruše princip povjerljivosti informacija.
- 10.20. Društvo koje vrši objavljivanje bilo kakvih informacija u inostranstvu obavezno je da vrši objavljivanje takvih informacija i na domaćem tržištu.
- 10.21. Društvo treba da uključi u finansijske izvještaje i izjavu o usklađenosti s principima i standardima upravljanja akcionarskim društvima u godišnjem izvještaju, s tim da će detaljno pojasniti usklađenost djelovanja sa principima i standardima upravljanja akcionarskim društvima, te pojasniti i navesti razloge eventualnih odstupanja od principa i standarda.

V ULOGA I ODGOVORNOSTI ODBORA

Standard 11 – Uloga i odgovornosti odbora

- 11.1. Članovi uprave i nadzornog odbora vrše svoje funkcije u najboljem interesu akcionarskog društva i u vođenju poslova postupaju s pažnjom dobrog privrednika, te poštujući obaveze povjerljivosti podataka.

- 11.2. Odbori treba da osiguraju odgovarajuće sisteme kontrole, praćenja rizika, finansijsku kontrolu i poštovanje zakona.
- 11.3. Dužnosti, nadležnosti i ovlaštenja različitih nivoa odbora i uprave trebali bi se jasno definisati i razdvojiti.
- 11.4. Odbori treba da osiguraju integritet sistema finansijskog računovodstva i izvještavanje društva bazirano na izvještaju nezavisnog revizora.
- 11.5. Odbori treba da nadgledaju proces objavljivanja informacija o društvu, kao i komunikaciju sa zainteresovanim stranama za rad društva.
- 11.6. Odbori treba da obezbijede kontrolu potencijalnih konflikata u ostvarivanju interesa uprave, članova odbora i akcionara, uključujući zloupotrebe imovine društva i izvršavanje transakcija sa povezanim licima.
- 11.7. Upravni i nadzorni odbor blisko sarađuju, kako bi se maksimizirao rezultat rada preduzeća.
- 11.8. Tokom mandata i nakon mandata svi članovi nadzornog odbora treba da poštuju principe povjerljivosti informacija u vezi sa radom društva. Upravni odbor mora da osigura da zaposleni u društvu takođe poštuju ovaj princip. Upravni odbor treba da usvoji pravila povjerljivosti i metode za zaštitu takvih informacija, te sankcije za narušavanje tih pravila.
- 11.9. Svi članovi odbora društva odgovaraju za štetu koju prouzrokuju društvu i akcionarima, a u skladu sa zakonskim propisima.
- 11.10. Nadležni organ ili zainteresovana strana može pokrenuti postupak pred nadležnim sudom protiv članova odbora koji su donijeli odluku kojom se nanosi šteta društvu, povjericima ili vlasnicima.
- 11.11. Informacije o naknadama i ekonomskim koristima bilo koje vrste, koju članovi nadzornog odbora, zaposleni ili članovi uprave mogu ostvariti na osnovu pozicije i rada u društvu, moraju biti u potpunosti dostavljene nadzornom odboru, te u slučajevima kada se radi o članovima nadzornog odbora, upravi i akcionarima. Informacije o dodatnim prihodima koje proizlaze iz pozicije nekog lica u društvu, čak i ako nisu plaćeni od strane društva, takođe trebaju biti dostavljene odgovarajućim organima društva.

Uprava društva

- 11.12. Uprava je nadležna za nezavisno rukovođenje društvom i treba da osigura poštovanje svih zakona i drugih propisa, kao i da uzme u obzir sve interese zainteresovanih strana za rad društva, u skladu sa poslovnim rizikom kojem je društvo izloženo.
- 11.13. Upravni odbor treba da štiti prava akcionara, obezbjeđujući da se poštuju svi ugovori, zakoni i podzakonska akta, te standardi upravljanja akcionarskim društvima.
- 11.14. Nijedan član uprave ne smije pri donošenju odluka pretpostaviti lične interese interesima društva, niti svojim odlukama smije za sebe iskoristiti poslovne prilike namijenjene društvu.
- 11.15. Članovi uprave ne smiju, pri obavljanju svojih djelatnosti, zahtijevati niti prihvatati od trećih lica plaćanja, niti bilo koje druge vrste pogodnosti za sebe niti za bilo koje drugo lice, niti davati trećim licima nezakonite prednosti na osnovu kojih ta lica mogu steći korist.
- 11.16. Članovi uprave i nadzornog odbora mogu se baviti dodatnim aktivnostima iz domena poslova uprave i nadzornog odbora u drugim društvima, samo uz odobrenje nadzornog odbora društva.
- 11.17. Svaki član upravnog odbora je obavezan da izvjesti nadzorni odbor društva o promjeni u svom portfelju akcija društva, najkasnije 24 časa, od dana kada je transakcija zaključena. Društvo mora javno objaviti ovu informaciju.
- 11.18. Predsjednik upravnog odbora obavještava predsjednika nadzornog odbora bez odlaganja o važnim pitanjima i činjenicama za procjenu poslovne situacije društva, kao i za moguće posljedice koje mogu da utiču na upravljanje preduzećem.
- 11.19. Uprava izrađuje strategiju poslovanja društva, koordinira njenu izradu sa nadzornim odborom, te osigurava njeno sprovođenje.

- 11.20. Uprava treba uspostaviti unutar društva odgovarajući sistem interne kontrole i upravljanja rizicima.
- 11.21. Pored redovnog dostavljanja godišnjih finansijskih izvještaja, konsolidovanih finansijskih izvještaja i izvještaja revizora, uprava bi trebala u razumnom roku, obezbjeđivati nadzornom odboru redovne, blagovremene, pouzdane i detaljne informacije o događajima koji mogu značajno uticati na buduću uspješnost poslovanja društva i/ili finansijsku situaciju društva. U slučaju nepotpunosti takvih informacija, članovi nadzornog odbora mogu zahtijevati dodatne informacije.
- 11.22. Uprava ne smije sankcionisati ili prijetiti zaposlenom koji je ujedno i akcionar, gubitkom radnog mjesta, zbog njegovog djelovanja pri ostvarivanju akcionarskih prava.

Nadzorni odbor

- 11.23. Nadzorni odbor kontroliše da li društvo posluje u skladu sa zakonom i drugim propisima, dobrim i poslovnim običajima poslovnim moralom.
- 11.24. Nadzorni odbor treba objektivno i nezavisno od uprave društva da kontroliše obavljanje poslova društva.
- 11.25. Da bi ispunili svoje odgovornosti, članovi nadzornog odbora moraju imati pristup tačnim i pravovremenim informacijama.
- 11.26. Nadzorni odbor treba da se sastoji od članova koji adekvatno razumiju poslovanje privrednog društva, koji imaju neophodne sposobnosti, znanje i stručnost potrebnu za obavljanje njihovih dužnosti.
- 11.27. Predsjednik nadzornog odbora treba da koordinira rad nadzornog odbora, te da podstiče druge članove na aktivan i efikasan rad. U slučaju da neki od članova ne prisustvuju sjednicama ili su neaktivni na sjednicama odbora ova informacija treba biti objavljena na skupštini akcionara.
- 11.28. Predsjednik nadzornog odbora treba da osigura da su svi članovi nadzornog odbora, prije održavanja sastanka nadzornog odbora, informisani na odgovarajući način o pitanjima o kojima će se raspravljati tokom sastanaka nadzornog odbora.
- 11.29. Nijedan član nadzornog odbora ne smije pri donošenju odluka pretpostaviti lične interese interesima društva, niti svojim odlukama smije za sebe iskoristiti poslovne prilike namijenjene društvu.
- 11.30. Nijedan član nadzornog odbora ne smije tajnim djelovanjem ostvarivati ličnu korist na osnovu svoje pozicije u društvu.
- 11.31. Nadzorni odbor ne smije tolerisati neopravdano korištenje imovine društva niti zloupotrebu ovlaštenja, uključujući i izdavanje ili otkup hartija od vrijednosti društva po neadekvatnim cijenama.
- 11.32. Nadležnosti nadzornog odbora trebaju biti:
- a) učestvuje u izradi i procjenjuje poslovnu strategiju društva i poslovnih planova, godišnjeg budžeta, te definiše generalnu politiku upravljanja rizicima;
  - b) prati sprovođenje planova i uspješnost poslovanja društva, te ukazuje na odstupanja od planiranih vrijednosti;
  - v) odobrava i nadzire veće kapitalne izdatke, nabavke i prodaje;
  - g) osigurava poštovanje procedure i javnost procesa imenovanja i izbora odbora;
  - d) prati i preduzima odgovarajuće aktivnosti u situacijama sukoba interesa uprave, članova drugih odbora i akcionara, uključujući zloupotrebu sredstava preduzeća i zloupotrebu u transakcijama sa trećim licima;
  - đ) osigurava integritet računovodstvenih i sistema finansijskog izvještavanja društva, uključujući vanjsku, nezavisnu reviziju i postojanje adekvatnih sistema kontrole, posebno sistema za upravljanje rizikom, finansijske i poslovne kontrole, te poštovanja zakona i relevantnih standarda;
  - e) nadzire procese objavljivanja i distribucije finansijskih i nefinansijskih informacija o poslovanju društva;

- ž) daje mišljenje o datoj ponudi za preuzimanje društva pred skupštinom akcionara i ponudi za preuzimanje kako bi akcionari mogli donijeti odluku o toj ponudi;
  - z) odobrava davanje zajma društva članovima upravnog i nadzornog odbora ili s njima povezanim licima.
- 11.33. Nadzorni odbor, treba definisati i usvojiti interne principe i standarde upravljanja akcionarskim društvom, uključujući principe izuzeća, objavljivanja sukoba interesa i javnosti informacija o naknadama, te ih primjenjivati na osnovu sopstvenih procedura.
- 11.34. Svaki član nadzornog odbora mora osigurati i posvetiti dovoljno vremena dužnostima i aktivnostima u nadzornom odboru.
- 11.35. Ako je neki od članova nadzornog odbora učestvovao na manje od pola sastanaka nadzornog odbora u toku godine, informacija o tome mora biti objavljena u izvještaju o radu nadzornog odbora.
- 11.36. Predsjednik nadzornog odbora koordinira rad nadzornog odbora i predsjedava njegovim sastancima.
- 11.37. Predsjednik nadzornog odbora redovno održava kontakt sa upravom i konsultuje se sa upravom po pitanjima poslovne strategije, poslovnog razvoja i upravljanja rizicima u društvu.
- 11.38. Nadzorni odbor se sastaje redovno, najmanje jednom u dva mjeseca. Sve odluke nadzornog odbora donose se na sastancima nadzornog odbora.
- 11.39. Svi članovi nadzornog odbora se pozivaju na sastanke nadzornog odbora na isti način koji osigurava istovremenost, jednaku informisanost i jednak pristup svim relevantnim informacijama svim članovima nadzornog odbora. U slučaju velikog broja članova nadzornog odbora ili njihove geografske udaljenosti, nadzorni odbor može održati sastanak uz mogućnost glasanja uz korištenje savremene tehnologije.
- 11.40. Sastanci nadzornog odbora treba da se održavaju bez prisustva članova upravnog odbora.
- 11.41. Nadzorni odbor mora dostaviti izvještaj o svom radu, te tačno i sveobuhvatno izvještavati skupštinu akcionara o svom radu, najmanje jednom godišnje. Izvještaj sadrži detaljne informacije o radu upravnog odbora i društva u cjelini, opis i ocjenu saradnje sa upravnim odborom i sa revizorom, kao i stav i ocjenu mišljenja revizora.
- 11.42. U godišnjem izvještaju nadzornog odbora detaljno se prikazuje uspješnost uprave i poslovanja društva u poštovanju ovih standarda, saradnja nadzornog odbora sa upravom i vanjskim revizorom, te mišljenje nadzornog odbora o izvještaju revizije. Nadzorni odbor mora dostaviti detaljnu analizu godišnjeg izvještaja društva i dostaviti godišnji izvještaj akcionarima, bez obzira da li ga odobrava ili ima određene komentare na njega.
- 11.43. Svaki član nadzornog odbora je obavezan da izvijesti društvo o promjeni u vlasništvu nad akcijama društva, ne kasnije od 24 časa od dana kada je transakcija zaključena. Društvo mora javno objaviti ovu informaciju.
- 11.44. Nadzorni odbor bi trebao ustanoviti posebne odbore koji su u stanju donositi kvalifikovane, stručne, nezavisne i profesionalne analize konkretnih problema, čime povećava efikasnost sopstvenog rada.
- 11.45. Između upravnog i nadzornog odbora treba da postoji kontinuiran kontakt, pri čemu je od izuzetne važnosti da postoji poštovanje povjerljivosti razmijenjenih informacija između njih.

Sukob interesa

- 11.46. Član uprave, nadzornog odbora i odbora izvršnih direktora društva i prokurista mogu zaključiti s preduzećem u kome imaju to svojstvo ugovor o kreditu, kauciji, garanciji, avalu i jemstvu, kao i drugi pravni posao utvrđen osnivačkim aktom, odnosno statutom, po odobrenju ostalih članova upravnog i nadzornog odbora. Ovakvo odobrenje potrebno je i za pravni posao koji zaključuje druga lica, u kome postoji zainteresovanost lica iz tog stava. Zainteresovano lice ne može glasati u upravnom ili nadzornom odboru prilikom odlučivanja o odobrenju. O odobrenju i pravnom poslu obaveštavaju se

akcionari na prvoj skupštini. Osnivačkim aktom, odnosno statutom može se predvidjeti da davanje odobrenja nije potrebno za poslove zaključene pod uobičajenim uslovima.

- 11.47. Član nadzornog odbora je u sukobu interesa, u slučajevima:
- a) Ako je imao ili još ima značajne poslovne odnose sa društvom ili drugim društvima iz iste djelatnosti;
  - b) Ako je član uprave drugog društva ili grupacije društava;
  - v) Ako je u upravi njegov supružnik ili srodnici u pravoj liniji do trećeg stepena i u pobočnoj liniji do drugog stepena srodstva;
  - g) Ako je on većinski akcionar ili akcionar sa udjelom koji ga čini kvalifikovanim akcionarom društva;
  - d) Ako je lice s poslovnim, finansijskim ili uskim porodičnim odnosima sa nekim većinskim akcionarom ili akcionarom sa ulogom koji ga čini kvalifikovanim akcionarom društva;
  - đ) Ako je važan dobavljač/kupac roba i usluga (uključujući savjetodavne i revizorske usluge);
  - e) Ako je, na bilo koji drugi način, povezan za gore pomenutim grupama i kategorijama lica, tako da ti odnosi utiču na njegovo nezavisno i nepristrasno odlučivanje.
- 11.48. Svi članovi uprave, kao i članovi nadzornog odbora trebaju da prijave postojanje sukoba interesa nadzornom odboru.
- 11.49. Uprava i nadzorni odbor su dužni da osiguraju da lice koje ima sukob interesa sa društvom po određenim pitanjima ne odlučuje ili se uopšte ne bavi tim pitanjem u ime društva.
- 11.50. Ukoliko se lice suoči sa sukobom interesa u svom radu, o tome mora obavijestiti nadležni organ koji nije u takvom sukobu interesa, prema jasno utvrđenim procedurama i rokovima, utvrđenim opštim aktom društva.
- 11.51. Članovi nadzornog odbora ne bi trebali odlučivati ili rješavati pitanja u ime društva ako imaju sukob interesa sa društvom po tom predmetu. Taj predmet će umjesto toga rješavati viši organ ili ravnopravan član koji nema takav sukob interesa. U slučajevima gdje to nije praktično moguće, viši organ koji nema takav sukob interesa mora biti u potpunosti obaviješten o prirodi i značaju pitanja i o detaljima sukoba interesa.
- 11.52. Svaku odluku koju donese lice koje ima sukob interesa trebalo bi procjeniti po najstrožijim standardima pravičnosti i nezavisnosti.
- 11.53. Materijalni sukob interesa ili sukob interesa koji nije privremene prirode, a u kojem se našao član nadzornog odbora, treba da rezultira okončanjem mandata tog člana.
- 11.54. Zbog potencijalnog sukoba interesa u nadzorni odbor ne mogu biti birana lica koja su članovi upravnog odbora, direktor, prokuristi i drugi zaposleni u preduzeću, kao i srodnici tih lica do trećeg stepena srodstva.
- 11.55. Znanja stečena u vezi sa poslovanjem društva zaposleni u društvu ne mogu zloupotrebjavati protivno interesima akcionara i poslovnom ugledu preduzeća. Sadržaj pomenutih znanja mora biti precizno utvrđen odlukom uprave društva.
- 11.56. Nijedan član nadzornog odbora, zaposleni ili član uprave društva ne smije primati novac, poklone ili druge pogodnosti za sebe ili bilo koje drugo lice, niti trećim stranama davati bilo kakve nezakonite pogodnosti.
- 11.57. Većina članova nadzornog odbora trebali bi biti nezavisni od uprave i biti slobodni od bilo kakvih poslovnih i drugih odnosa i veza koji mogu značajnije uticati na njihovo objektivno i profesionalno rasuđivanje pri donošenju odluka, uključujući i zahtjev da bivši članovi upravnog odbora ne mogu biti imenovani u nadzorne odbore.
- 11.58. Nadzorni odbor bi trebao redovno vršiti procjenu nezavisnosti svojih članova, i od svakog člana bi trebalo zahtijevati da dostavi relevantne informacije neophodne za procjenu nezavisnosti tog člana nadzornog odbora.

11.59. Kriterijumi za utvrđivanje nezavisnosti članova nadzornog odbora su slijedeći:

- a) nije akcionar društva niti je povezan poslovno ili na neki drugi način s većinskim ili kvalifikovanim akcionarom društva;
- b) u posljednje tri godine, nije bio član uprave tog društva;
- v) ne prima bilo kakvu finansijsku naknadu od društva osim naknade za svoje članstvo u nadzornom odboru;
- g) u posljednje tri godine nije bio glavni savjetnik, konsultant niti čelni čovjek nekog subjekta koji je angažovan kao konsultant društvu;
- d) nije značajan dobavljač niti klijent društva, zaposleni, niti član nekog upravljačkog organa takvog dobavljača ili klijenta, ili nekog drugog društva iz iste djelatnosti;
- đ) nema druge, materijalno značajne ugovorne odnose sa društvom;
- i) nema nikakvog interesa niti poslovnih i drugih odnosa za koje bi se moglo smatrati da značajno utiču na njegovu sposobnost da postupa u najboljem interesu društva.

11.60. Kod ocjenjivanja nezavisnosti člana nadzornog odbora, trebaju se uzeti u razmatranje i njegovi porodični odnosi, članstva u drugim tijelima upravljanja u istom društvu, te odnosi sa drugim licima koja se ne smatraju nezavisnim, kao i druge veze, interesi i okolnosti, koji bi mogli imati uticaja na nezavisnost tog lica.

11.61. Društva treba da obezbijede poštovanje principa prema kojem članovi uprave i nadzornog odbora ne mogu imati to svojstvo, niti biti zaposleni, odnosno prokuristi u bilo kom drugom preduzeću, odnosno drugom pravnom licu iste ili srodne djelatnosti koja bi mogla biti konkurentna, niti mogu biti preduzetnici koji obavljaju takvu djelatnost.

11.62. Lica koja obavljaju funkcije direktora, članova upravnog odbora, odbora izvršnih direktora ili članova nadzornog odbora u drugim pravnim licima (koja obavljaju djelatnost različitu od djelatnosti koju obavlja društvo) dužna su o tome obavijestiti društvo.

11.63. Lica koja obavljaju funkcije direktora, članova upravnog odbora, odbora izvršnih direktora ili članova nadzornog odbora, a posjeduju akcije u drugim pravnim licima dužna su o tome obavijestiti društvo.

11.64. Zbog potencijalnog sukoba interesa isto lice ne može biti direktor u dva odvojena, a povezana pravna lica. Takođe, u povezanim preduzećima direktor matičnog preduzeća ne može biti predsjednik upravnog odbora zavisnog preduzeća, a direktor zavisnog preduzeća ne može biti predsjednik upravnog odbora matičnog preduzeća.

11.65. Članovi uprave u sklopu svojih aktivnosti ne mogu tražiti ili prihvatati od treće strane plaćanje ili druge pogodnosti za sebe ili za bilo koje drugo lice niti trećim licima davati nezakonite prednosti.

11.66. U svom izvještaju, nadzorni odbor informiše skupštinu akcionara o situacijama sukoba interesa, te o svojim aktivnostima i djelovanjem u vezi sa tim situacijama.

Naknade članova nadzornog odbora i uprave

11.67. Određivanje naknada za članove nadzornog odbora i uprave društva trebalo bi biti zasnovano na jasnim i javno objavljenim principima i procedurama, pri čemu naknade ne moraju biti samo fiksno utvrđene, već se mogu odrediti različiti oblici stimulacija u formi naknada baziranih na rezultatima poslovanja, koji se odvojeno objavljuju u finansijskim izvještajima.

11.68. Kod utvrđivanja iznosa naknade, treba uzeti u obzir uspješnost poslovanja društva, njegove finansijske rezultate, obim nadležnosti svakog člana nadzornog odbora i uprave i funkcije koje su im povjerene, te nivo naknada članova nadzornih odbora i uprava u uporedivim društvima koja posluju na tržištu.

11.69. Sve vrste i iznosi naknade ili drugih ekonomskih koristi koje članovi organa društva imaju od društva trebaju biti objavljene nadležnim organima koji su birali te pojedince.

Odbor za reviziju (ukoliko u organizacionoj strukturi društva postoji)

- 11.70. Odbor za reviziju se bavi pitanjima računovodstva i upravljanja rizikom, nezavisnosti i objektivnosti eksternog revizora i članova tima eksterne revizije, definisanjem mandata eksternog revizora, usmjeravanjem eksternog revizora na određenje ključnih tačaka, te definisanje naknade za reviziju i ugovaranje revizije.
- 11.71. Nadzorni odbor imenuje odbor za reviziju, koji se sastoji od lica koja su slobodna od sukoba interesa i koja zadovoljavaju kriterijume nezavisnosti.
- 11.72. Članovi odbora za reviziju treba da imaju odgovarajuće stručne i moralne karakteristike koje obezbjeđuju nezavisnost u radu, poput: nezavisnosti od upravnog odbora, sposobnosti da rasuđuju objektivno, potpuno razumijevanje svrhe i odgovornosti odbora za reviziju, raspoloživost dovoljnog vremena da se može posvetiti obavezama u odboru, široka stručna znanja, poznavanje aktivnosti društva, dovoljno znanja iz oblasti finansija, te računovodstvenih i revizorskih standarda.
- 11.73. Predsjednik odbora za reviziju treba biti lice odgovarajuće stručnosti i iskustva u poslovima računovodstva, finansija i revizije.
- 11.74. Ovlaštenja, dužnosti i nadležnosti odbora za reviziju trebaju biti jasno definisane, pismenim opisom radnih zadataka.
- 11.75. Predsjednik odbora za reviziju ne treba da bude lice koje je u periodu od najmanje 5 godina unazad bilo član upravnog odbora.
- 11.76. Odbor za reviziju se treba sastajati u redovnim intervalima i to najmanje dva puta godišnje, a o svojim aktivnostima izvještava nadzorni odbor.
- 11.77. Odbor za reviziju treba pratiti i analizirati obim revizije koja se obavlja u društvu, njene rezultate, te podnositi prijedloge skupštini akcionara društva, u vezi sa tom problematikom.
- 11.78. Odbor za reviziju saraduje sa imenovanim eksternim revizorom društva i osigurava kontinuiranu i efikasnu razmjenu mišljenja i informacija neophodnih za rad odbora.
- 11.79. Odbor za reviziju bi trebao izvještavati nadzorni odbor o pitanjima odabira računovodstvenih politika.

Revizija i sistem interne kontrole

Eksterni revizor

- 11.80. Revizija treba da bude obavljena u skladu sa profesionalnim i etičkim principima i standardima, koji se primjenjuju u Republici Srpskoj.
- 11.81. Prijedlog za izbor nezavisnog eksternog revizora daje nadzorni odbor.
- 11.82. Eksterni revizor ne može biti iz preduzeća koje već obavlja konsultantske usluge za preduzeće ili u slučaju da više od 30% prihoda revizorska kuća ostvaruje u poslovanju sa tim društvom, osim u prvoj godini svoga rada.
- 11.83. Prije nego što se imenuje eksterni revizor na sjednici skupštine akcionara, akcionari trebaju biti informisani o tome da li je revizorska kuća ranije već angažovana na poslovima revizije. Preduzeće ne bi trebalo da imenuje istog revizora na period koji je duži od 5 godina.
- 11.84. Akcionari bi trebali biti informisani o tome da li postoje bilo koje okolnosti ili činjenice koje mogu da uzrokuju konflikt interesa.
- 11.85. Imenovani eksterni revizor bi trebao biti prisutan na skupštini akcionara, kada se razmatra usvajanje finansijskih izvještaja.

Interna kontrola

- 11.86. U cilju ustanovljavanja mehanizama za zaštitu interesa akcionara i imovine društva, uprava treba ustanoviti i osigurati funkcionisanje adekvatnog i efikasnog sistema interne kontrole.
- 11.87. Lica nadležna za oblast interne kontrole direktno odgovaraju upravi društva i moraju biti nezavisna i nepristrasna u svom radu.
- 11.88. Osnovni zadatak lica nadležnih u ovoj oblasti je da ukažu na rizike koji bi eventualno mogli uticati na uspješnost u poslovanju i na uspješno ispunjavanje poslovnih planova. Njihov rad uključuje provjeru

procedura efikasnog poslovanja društva, kao i otkrivanje i smanjenje finansijskih i drugih rizika, te spriječavanje ostvarivanja nezakonitih koristi, u cilju olakšavanja optimalnog ekonomskog poslovanja društva i uspješnog upravljanja rizikom.

Odnosi sa ostalim zainteresiranim stranama

- 11.89. Potrebno je podsticati aktivnu saradnju između društva i ostalih zainteresovanih strana za rad društva u cilju stvaranja blagostanja, radnih mjesta i održivost finansijski zdravih društava.
- 11.90. U odnosima sa drugim zainteresiranim stranama (zaposlenima, povjeriocima, klijentima, dobavljačima), društvo ostvaruje svoja prava na fer principima tržišnog poslovanja i ispunjava svoje obaveze na odgovoran način, čime se obezbjeđuje dugoročan prosperitet društva i njegovih akcionara.
- 11.91. Ukoliko ostale zainteresirane strane učestvuju u procesu upravljanja, one bi trebale imati pristupa relevantnim, preciznim i pouzdanim informacijama na blagovremenoj i redovnoj osnovi.
- 11.92. Ostale zainteresirane strane, uključujući pojedinačne zaposlene i njihova predstavnička tijela, trebaju imati mogućnost slobodnog izražavanja svojih stavova nadzornom odboru i upravi, a da zbog takvog činjenja njihova prava ne budu ugrožena.

VI Završne odredbe

Standardi upravljanja akcionarskim društvima stupaju na snagu osmog dana od dana objavljivanja u Službenom glasniku RS.

Preduzeća čije akcije kotiraju na berzi obavezna su da primjenjuju ove Standarde. Preporučuje se da i ostala akcionarska društva prihvate ove Standarde i ugrade ih u svoja opšta akta.

Broj: 01 – XI – 3701/05

Datum: 29.12.2005. godine

Predsjednik
Komisije za hartije od vrijednosti
Republike Srpske

Miodrag Jandrić dipl. ek.